

„Jeden velký důchodák.“ Reportáž z míst, kde mladí nechtějí bydlet

SZ seznamzpravy.cz/clanek/domaci-zivot-v-cesku-jeden-velky-duchodak-reportaz-z-mist-kde-mladi-nechteji-bydlet-229070

V ředitelně broumovského gymnázia. „Ročně od nás odchází zhruba padesát absolventů a odhaduji, že zpět se vrací dva, tři, maximálně pět. Čím lepší studenty vyrobíme, tím menší pravděpodobnost je, že najdou uplatnění tady. Smutné, ale je to tak,“ konstatuje ředitel gymnázia Jiří Ringel.

V kanceláři realitního makléře v centru Broumova. „Všímám si toho. Mám třiatřicetiletého syna a z té jeho řekněme nejbližší party ze střední školy je – počkejte - jeden, dva, tři, čtyři, pět, šest kluků pryč. Žijí rozptýleně po celé republice,“ vypočítává znalec místních realit Jaroslav Rojkovič.

Foto: Jan Novák, Seznam Zprávy
Jaroslav Rojkovič, realitní makléř v Broumově.

V zasedačce starosty obce Martínkovice. „Byly doby, kdy jsme vítali dvacet občanů ročně. Teď jich máme šest, sedm. Ještě před asi osmi lety měla naše základní škola první i druhý stupeň a chodilo sem devadesát dětí. Teď? Druhý stupeň jsme zrušili a školáček máme kolem dvaceti. Děti se rodí míň, rodiče se stěhují jinam nebo vozí děti do Broumova,“ popisuje Jaromír Jirka (nez.), který obec s pěti sty obyvateli vede dvacátým rokem.

Seznam Native

Léčba rakoviny je v Česku na vysoké úrovni. Co je pro úplné vyléčení nejdůležitější?

V obýváku jedenaosmdesátileté důchodkyně na okraji obce Jetřichov. „Mám deset vnoučat. Jirka je ve Vyškově, Martin a Ondra jsou v Trutnově, Tomáš v Praze, Václav v Olomouci, Vítek v Přelouči a zbytek bydlí v Náchodě. No, moc jich tu v okrese nezůstalo, to je pravda,“ krčí rameny Marie Chaloupková.

Foto: Jan Novák, Seznam Zprávy
„Všichni vnoučci už jsou pryč,“ říká Marie Chaloupková.

Na statku v Otovicích u ředitele základní umělecké školy. „Běžně jsme mívali převis žáků, zhruba dvacet, třicet dětí se nedostalo a byly na čekačce. Před pár lety se to zlomilo a teď v pohodě pokrýváme poptávku, takže vyliďňování opravdu trochu cítím,“ říká Štěpán Příbyl, hráč na dechové nástroje a jedenáct let ředitel „zušky“ v Broumově.

V ústředí textilního závodu Veba, největšího zaměstnavatele na Broumovsku. „Zaměstnanci nám stárnou a mladých lidí, kteří chtějí nastoupit do zaměstnání, těch je opravdu minimum. Jednoznačně nám chybí vzdělaní a kvalifikovaní zaměstnanci, ti se shánějí velmi špatně,“ popisuje ředitel textilky Jaromír Pávek, jehož firma dává 850 lidem z širšího okolí práci.

Foto: Jan Novák, Seznam Zprávy
Novodobí osadníci Alena a Štěpán Příbylovi na statku v Otovicích.

Utíkají hlavně mladí a vzdělání

Vylidňování a stárnutí populace vnímají všichni a potvrzují je i statistiky. Město Broumov mělo v roce 2010 téměř osm tisíc obyvatel (7977) a průměrný věk 40 let. V roce 2022 jich bylo o 745 méně a průměrný věk stoupl na 44 let. Rok od roku se navíc odliv zvyšuje o zhruba stovku ročně.

A bude hůř. Královéhradecký kraj si od demografů z Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy nechal zpracovat prognózu vývoje obyvatelstva a celý Broumovský výběžek čeká dramatický pokles a stárnutí. V letech 2018-2030 by měl okres přijít o 20 procent lidí a v roce 2050 by to mělo být dokonce o 55 procent lidí ve věku 20-64 let méně.

Foto: Seznam Zprávy

Zdroj: Prognózy vývoje obyvatelstva Královéhradeckého kraje 2018-2050.

„Samozřejmě, že je to špatné. Stává se z nás okres důchodců. Utíkají nám hlavně mladí a vzdělání v produktivním věku. Vidím to u známých, jejichž děti se odstěhovaly jinam, a pro příklad nemusím daleko. Mám dvě dcery, vysokoškolačky. Jedna už žije v Hradci Králové, druhá studuje v Praze a netuším, jestli se vrátí. Asi spíš ne,“ říká starosta Broumova Arnold Vodochodský (Broumovská vlna).

Příčin vidí několik. Hlavně v mizerné dopravní obslužnosti. Dálnice vede z Prahy jen do Jaroměře (a z toho úsek Hradec Králové - Jaroměř byl otevřený teprve koncem roku 2021), zbytek, tedy šedesát kilometrů, jsou serpentiny. I proto se do oblasti žádný významný investor nehrne. S tím souvisí velmi omezená nabídka práce. Broumov patří mezi TOP 5 měst s nejvyšší nezaměstnaností v republice. V únoru činila 8,3 procenta, čímž se stal v Čechách nechtěným premiantem.

Jak se žije v Česku

Foto: Seznam Zprávy
Série Seznam Zpráv.

Seznam Zprávy vyrážejí do měst a obcí, aby zjistily, jak se vám v České republice žije. Zajímá nás, jak zvládáte zdražování, jak bydlíte, jaké máte příležitosti k práci. Celoroční projekt vychází z interních dat datového týmu a průzkumů společnosti IPSOS.

Všechny díly série naleznete ve speciálu „Jak se žije v Česku“.

- Mapa kvality života. Nejlepší a nejhorší místa k žití v Česku.
- Praktické informace a návody na inflaci najdete také v našem speciálu „Jak zvládnout krizi“. S hledáním práce vám pomůže služba Volnámísta.cz.
- Sledujeme nejnovější informace, které se týkají důchodů, bydlení a zdražování.
- Vytvořili jsme pro vás i průvodce Jak ušetřit.

Chcete se do projektu Jak se žije v Česku zapojit? Dejte nám vědět, kde se potýkáte s problémy. Svoje tipy pište na e-mail: pribehy@sz.cz.

„Je tu pár větších zaměstnavatelů, většinou montovny navázané na automobilový průmysl nebo textilka. Na Broumovsku jsou nízké platy, za které se buď nechce lidem dělat, nebo se jim to například kvůli exekucím nevyplatí. Frčí tu práce na černo, panují tu předsudky vůči Romům, které zaměstnavatelé nechtějí z principu brát. A celkově se sem stahuje hodně sociálně slabých lidí bez vzdělání, kvalifikace a vlastně budoucnosti,“ popisuje starosta Broumova Arnold Vodochodský.

Foto: Jan Novák, Seznam Zprávy
Centrum Broumova. Toto místo není pro mladé.

Broumovsku, potažmo celému náchodskému regionu, dominoval textilní průmysl. Dodnes je tu největším zaměstnavatelem textilka Veba. Zaměřuje se na bavlněné tkaniny a exportuje je především do Afriky a Evropy. V roce 2013 zaměstnávala 1200 lidí a tržby se pohybovaly kolem dvou miliard korun. Přišla krize, konkurence

z Číny, obchody se nedařily, propouštělo se a textilka se dostala v roce 2018 do insolvence. Pak změnila majitele, ale počet zaměstnanců se nesrovnal.

„Zeštíhlovali jsme, modernizovali, zefektivnili procesy, zfúzovali jednotlivé společnosti. Během čtyř let jsme propustili dvě stě lidí, nyní jich zaměstnáváme kolem 850,“ říká ředitel textilky Veba Jaromír Pávek. Jede se tu na směnný provoz takzvaně 24/7 po dvanácti hodinách. Šičky a operátoři strojů si tu vydělají v průměru 29 tisíc hrubého, seřizovači přes třicet tisíc, předáci směn i čtyřicet tisíc.

Nahlédnutím do inzerátů a nabídek úřadu práce lze vyvodit, že největší poptávka je po levné kvalifikované i nekvalifikované práci, absolventech učňáků, sem tam po středoškolácích. A vysokoškoláci? Skoro nula.

Foto: Jan Novák, Seznam Zprávy
Jiří Ringel, ředitel osmi- a čtyřletého gymnázia Broumov.

„Nenajdou tu uplatnění,“ vysvětluje ředitel gymnázia Broumov Jiří Ringel. Sám může jít příkladem. Jeho tři děti s univerzitními tituly žijí v Praze, Brně a ve Švýcarsku. Na Broumovsku by ve svém oboru nenašli práci. „Velká shánka je po doktorech, zubařích, občas se objeví místo pro učitele nebo v nějaké agentuře pro místní rozvoj, ale je jich hrozně málo. Třeba se ti moje děti a další vysokoškoláci vrátí aspoň na důchod,“ doufá Jiří Ringel.

„Hrouda nohu víže“

Odliv lidí a stárnutí je patrnější na vesnicích. Broumovský venkov prošel během století zásadními proměnami. Totální výměnou obyvatel po vyhnání Němců a následném osídlení pelmelem přistěhovalců z celého Československa po druhé světové válce. Poté kolektivizací zemědělství a následnou privatizací. Vesnice se s tím popasovaly rozdílně.

Foto: Jan Novák, Seznam Zprávy
Památka na odsun Němců.

Například na obec Otovice na česko-polské hranici je žalostný pohled. Rozkládá se podél silnice, kterou nelemuje žádný chodník. Domy, pokud stojí, jsou většinou zašlá sláva. Opuštěný hostinec, nefunkční potraviny Jednota, poničený kostel, prázdná škola. Pár dělnických paneláček s načerno natahanými dráty k zahradní kolonii. Torza bývalých statků. Některým chybí okenice, jiným celé stěny nebo střechy. Zemědělství tu přesto ještě přežívá. Na okolních kopcích se pasou krávy. Patří místnímu velkostatkáři Radomíru Roškovi.

„Obce v pohraničí mívaly i čtyři tisíce obyvatel. V každém statku žilo dvacet i třicet lidí, kteří se starali o polnosti a zvířata. Fungovala tu přidružená výroba – zedníci, klempíři, opraváři a tak dále. Jenže po revoluci přišla modernizace, a tak jako v dalších odvětvích prostě práce mizí. Dám příklad. Když jsme to tu v roce 1993 koupili, měli jsme dvanáct kombajnů. Dneska nám na stejnou výměru stačí jen dva,“ říká velkostatkář, kterému se na kopcích kolem Otovic pasou desítky krav.

Z Otovic se během deseti let odstěhovalo deset procent obyvatelstva. „Zůstávají jen ti, kterým hrouda nohu víže, tedy lidé srostlí s touto půdou,“ krčí rameny Radomír Roško.

Foto: Jan Novák, Seznam Zprávy

Tento hostinec v Otovicích nefunguje, potraviny jsou zavřené, škola je prázdná.

Najdou se ale i výjimky. Čtyřicátníci Štěpán a Alena Příbylovi koupili jeden z rozpadajících se statků a dávají ho do kupy.

„Oba jsme vyrůstali na vesnici a máme rádi zdejší genius loci. Prodáváme kamení, žena pěstuje levanduli, nahoře chceme udělat čtyři pokojíky v podkroví pro turisty, abychom měli víc peněz na opravu statku,“ říká Štěpán Příbyl, který vede v Broumově základní uměleckou školu.

„Když nás takových, kteří vidí hodnoty v něčem jiném, než jsou peníze, majetky a bavoráky, bude víc, zlepší se to tu celkově,“ vysvětluje, proč koupil ruinu a bude na ní dřít určitě celý život. Možná i jeho tři děti.

Boží Božanov

O pět kilometrů dál leží Božanov. To je jiné kafe. Bezvadně opravený kostel, fungující restaurace, vybavená hasičárna, nad tím mateřská školka. Domy tu mají novou fasádu, upravené zahrádky, přes sezonu se tu nabízí spousta ubytování pro turisty. Starosta Karel Rejchrt (SNK) vede obec nepřetržitě od roku 1994.

Foto: Jan Novák, Seznam Zprávy
Božanov.

„Když jsem tehdy obec přebíral, měli jsme 299 obyvatel, dnes jich máme 388. Zvedá se nám to tu z jednoho prostého důvodu, vytvořili jsme bytový fond, máme nájemní bydlení a obsazujeme to lidmi, kteří tu chtějí zůstat,“ vysvětluje. Velkou roli sehrála samozřejmě i šikovnost při vybavování dotací a změna v podnikatelském uvažování zdejších lidí.

„V Božanově krom zemědělství a kamenolomu žádná práce není. Musíme se spoléhat na cestovní ruch a maximálně ho rozvíjet. Na to, jak malí jsme, tu máme přes dvacet ubytovatelů a fungují. Hodně sem jezdí Holanďané. Pokud nechce být náš region jeden velký důchodák, jinou cestu nevidím,“ míní starosta Karel Rejchrt.

Foto: Jan Novák, Seznam Zprávy
Na kus řeči v dílně statkáře.

V dílně zemědělského družstva ve vedlejších Martínkovicích je rušno. Po práci se tu „místňáci“ sešli „něco probrat“. Zemědělci, dřevaři, technici, policisti... Pije se lahvová desítka. Je levnější než v hospodě.

Řeč je o drahých potravinách, o platech, které tu jsou kolem 20 až 25 tisíc hrubého, o dětech dojíždějících daleko do školy, o chybějících pediatrech a zubařích, o bezvadných rockových koncertech v Broumově a dalších všedních věcech. A jak se jim tedy na Broumovsku žije?

„Na pokuk to tady je krásný, o tom žádná, ale na život těžký,“ shrnují chlapi a připíjí na zdraví dětí. Ať prý neutečou.

Jak se mění populace na Broumovsku

Změny v populaci celkově

První pohled na obce Broumavska ukazuje, jak celkově ubývá tamní populace. Data pocházejí z Českého statistického úřadu a v mapě je zachycena změna za posledních dvacet let.

Jak se lidé stěhují

Druhý detailní pohled na oblast Broumavska je zaměřený výlučně na změny v populaci způsobené migrací.

Právě stěhování (zejména mladých lidí) pak vede k tomu, že populace v obci zestárne a počet zemřelých převyšuje počet narozených lidí. V důsledku toho pak klesá i celá populace v obci.

Největší úbytek lidí v posledních deseti letech je vidět na obci Šonov, kde se populace jenom kvůli stěhování propadla o více než 8 % (přistěhovalo se 104 lidí, ale 130 se jich odstěhovalo).

Samotný Broumov zažívá také velký propad: celkem se populace stěhováním propadla o 7,8 % (1670 lidí se v posledních deseti letech přistěhovalo, ale odstěhovalo se 2233 lidí).

Propady populace způsobené stěhováním se projevují i v okolních městech a obcích, jako jsou Police nad Metují, Otovice, Martínkovice, Hejtmánkovice, Suchý Důl, Bukovice nebo severozápadně Meziměstí či Verněřovice.

Přiblížením či oddálením mapy je možné zobrazovat všechny obce. Kliknutím na vybranou obec v mapě se zobrazí detaily o počtech lidí, kteří se ve sledovaném období a přistěhovali, a přepoččet na jejich podíl v místní populaci.

autoři: Kateřina Mahdalová & Michal Škop